

בעל העקידה

מתורתו של רבינו רבי יצחק עדאמה זיע"א

מחבר ספר "עקידת יצחק"

גיליון א' – פרשת בראשית תשפ"ו

מהדורת א"ל

שלשת חלקי הבריאה וענן כילוי המלאכה והשביתה ביום השביעי

ולהתקיים ולשמש את העולם, וליצור זה מזה את המשך קיום הבריאה, ועל ענין זה אומרים בברכת יוצר אור בשחרית 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית'.

על פי זה יתיישבו ויתבארו היטב כל לשונות הפסוקים, תחילה נאמר 'ויכלו השמים והארץ וכל צבאם', לומר, שמיד בסוף יום השישי הושלמו בריאת ויצירת כל שני החלקים הראשונים של הבריאה, שהם מצד עצמם כבר היו מושלמים ומוכנים, שכבר בתחילת הבריאה נוצר כל חומר הבריאה, ובששת הימים נוצרו כלל הצורות של הבריאה, אבל עדיין לא נעשה עיקר תכלית הבריאה שהיא שמכאן ואילך הבריאה תמשיך ותוסיף להתקיים וליצור זה מזה, וזה עשה ה' ביום השביעי, זהו 'ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה', אכן מלאכת היום השביעי שונה היא מהמלאכות של ששת הימים, לפי שמלאכה זו היא מלאכה בלא מעשה, שהמלאכה היא מה שמכאן ואילך התחילה הבריאה לשמש בשלימות, אבל לא היתה כאן בריאה או יצירה חדשה, לכך נאמר בפסוק השני גם 'ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה', וגם 'וישבות מכל מלאכתו אשר עשה', שהכוונה שה' שבת מ'כל' המלאכה שעשה בימים הראשונים, שהם בריאת החומר ויצירת הצורות, שממלאכות אלו שבת ה' לגמרי ביום השביעי.

כנגד שני הענינים האלו שהיו ביום השבת, אמר בפסוק השלישי 'ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו', ה'ברכה' היא כנגד זה שמיום השבת התחיל קיום המשכיות הבריאה, כי אין ברכה יותר גדולה מקיום תכלית הבריאה שהיא קיום העולם. וה'קדושה' היא כנגד השביתה מהבריאה והיצירה שהיו בששת ימי המעשה. וסיים הפסוק ואמר 'כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות', כלומר, שהשביתה היתה מהמלאכות שהיו בששת ימי המעשה, וסיים ב'לעשות' שמיום זה ואילך טבע ה' את הבריאה שענינה זו תמשיך ותתקיים לעולם.

הטעם שלא נאמר 'ויהי ערב ויהי בקר יום השביעי' כפי שנאמר בששת הימים, הוא משום שענין הזמן שייך לתנועות ופעולות, וכיון שבשבת לא היתה פעולה, אלא רק שביתה ומנוחה, שמיד שהתחיל יום השביעי לא ברא ה' בריאה חדשה, אלא רק נתן בו תוקף כח קיום לעולם שימשיך להתקיים, לכך לא הוזכר בו 'ויהי ערב ויהי בקר יום השביעי'.

עקידת יצחק שער ד

נראה לבאר, שלש חלקים היו בבריא העולם, כשלכל אחת מהבריות יש מעלה כלפי האחרות: א. הבריאה הראשונה של החומרים היסודיים והבסיסים של כל הבריאה, והיא היתה יצירת יש מאין מוחלט, ולאחר יצירה זו, עדיין לא היו יצירות מושלמות, אלא רק הכוחות הבסיסים היו קיימים, אולם המעלה בבריאה זו היה יצירת יש מהאין והאפס המוחלט.

ב. הבריאה השניה היא יצירת צורות גמורות ומושלמות מהחומר הראשוני שכבר נוצר, והמעלה בבריאה זו שכתת נוצרה בריאה מושלמת, אולם אין בזה את המעלה של יצירת יש מאין, כיון שיצירה זו היא מהחומר שכבר נוצר.

ג. הבריאה השלישית היא, נתינת כח ביצירות המושלמות האלו שיוכלו ליצור יצירות נוספות, כפי שהביצה נוצרת מהטיפה, והאפרוח נוצר מהביצה, ששניהם יצירות מושלמות, ואין זה רק יצירה מחומר קיים, וודאי שאין זה יצירה של יש מאין, אבל מכל מקום המעלה בבריאה זו היא, שזו היא מטרת ותכלית כל הבריאה, שאין תכלית הבריאה ביצירה הראשונה בלבד, אלא כדי שהיצירות הללו ימשיכו והם יהיו קיום העולם.

את שלשת חלקי הבריאה הללו אנו מוצאים גם בענין עשיית המשכן, שמבואר במדרשים [במדבר רבה פ' נשא פ' יב סי' יג, תנחומא פ' פקודי סי' ב] שהמשכן הוא כנגד כללות העולם, וגם שם בתחילה נאמר (שמות לה ה) 'קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביא את תרומתו ה', והוא כנגד יצירת החומר הראשוני יש מאין, אחר כך נאמר 'וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר צוה ה' (שם י), שהיא יצירת הצורות של המשכן והכלים מהחומר שכבר הביאו. ובגמרא ההכנה נאמר (שם לט לב) 'ותתן כל עבדך משכן אהל מועד', אבל עדיין היה חסר העיקר שלשמו נוצרו המשכן וכליו, והוא הקמת המשכן וסדר עבודתו בכל יום, וכשהקימו את המשכן הגיעו אל התכלית, ושמוחו בחנוכת המשכן והמוזבח.

כך היה גם בסדר בריאת העולם, בתחילה נאמר 'בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ' והיא הבריאה הראשונה של יצירת החומר יש מאין, וזה היה בערב הראשון של היום הראשון של הבריאה, ולאחר מכן במשך ששת הימים, מבוקר יום הראשון ועד סוף יום השישי, ברא ה' מחומר זה את כל הבריאה, על כלל צורותיהם השלימות, ועל זה נאמר 'ויכלו השמים והארץ וכל צבאם', ומתחילת ליל יום השביעי ברא ה' את החלק השלישי, שמכאן ואילך הם ראויים להמשיך

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם. ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה. ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות (בראשית ב, א-ג)

לאחר שהתורה מפרטת את כל אשר עשה ה' בששת ימי הבריאה, מפרשת התורה בפסוקים אלו את מה שהיה ביום השביעי הראשון לאחר ששת ימי המעשה, שה' סיים את מלאכתו ושבת ביום השביעי, וביך וקידש את יום השבת.

ההתבוננות בלשון שלשת הפסוקים הללו, מעוררת שתי תמיהות ושאלות בכל אחד מהפסוקים:

א. לשון הפסוק הראשון 'ויכלו השמים והארץ וכל צבאם', משמע לכאורה שהם נעשו וכלו מאליהם, ומדוע לא נאמר 'ויכל ה' אלהים לברוא את השמים והארץ וכל צבאם'.

ב. לכאורה כל הפסוק הראשון 'ויכלו השמים והארץ וכל צבאם' נראה כמיותר, שהרי תיכף לאחר מכן נאמר בפירוש 'ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה', ואם כן מה בא פסוק זה להשמיענו.

ג. בפסוק השני יש לשאול, מהו שנאמר 'ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה', והלא ה' כילה את מלאכתו ביום השישי, כפי שנאמר מיד לאחר 'ויהי ערב ויהי בקר יום השישי ויכלו השמים והארץ וכל צבאם', הרי שכליו המלאכה היה ביום השישי.

ד. עוד יש לתמוה, שלכאורה שני חלקי הפסוק סותרים זה את זה, שבתחילה נאמר 'ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה', הרי שהכילוי היה ביום השביעי, ולאחר מכן נאמר 'וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה', שהרי שה' שבת ביום השביעי מכל מלאכה.

ה. גם בפסוק השלישי יש לשאול, שלכאורה שני חלקי הפסוק הראשונים סותרים זה את זה, שבתחילה נאמר 'ויברך אלהים את יום השביעי', ו'ברכה' ענינה שפע וריבוי, ולאחר מכן נאמר 'ויקדש אותו' ו'קדושה' ענינה פרישות וצמצום.

ו. עוד יש להבין את סיום הפסוק שנאמר 'כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות', מהי הכוונה בתיבה 'לעשות', ומה היה חסר אילו היה נאמר רק 'אשר ברא אלהים'.

ז. שאלה נוספת שיש לשאול על היום השביעי, מדוע לא נאמר בו 'ויהי ערב ויהי בקר יום השביעי', כפי שנאמר בכל יום ויום מששת ימי הבריאה.